

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av arbetslivsanknytning på yrkesprogram

vid restaurang- och livsmedelsprogrammet, inriktning kök och servering, på Elof Lindälvs gymnasium i Kungsbacka kommun

Innehåll

Bakgrund och frågeställningar

Resultat

Fakta om granskningen

Bakgrundsuppgifter om Elof Lindälvs gymnasium

Metod och material

Bakgrund och frågeställningar

Skolverket, Skolinspektionen och andra som granskat gymnasieskolans yrkesprogram har identifierat en rad olika problem och utmaningar när det gäller att få till en fungerande samverkan mellan skolan och arbetslivet.

Bristande samverkan riskerar att leda till att eleverna får en utbildning där arbetslivsanknytningen inte håller en tillräckligt hög kvalitet för att ge eleverna bästa möjliga utgångsläge för anställning eller eget företagande inom det yrke de utbildar sig till. Eller utifrån arbetslivets perspektiv, att elevernas utbildning inte räcker till för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden, som anställd eller genom eget företagande.

Svårigheter att rekrytera elever till gymnasiala yrkesutbildningar och i förlängningen bristande tillgång på välutbildad arbetskraft är ett stort problem i många branscher. Därför borde det finnas ett gemensamt intresse hos arbetslivet och gymnasieskolans yrkesprogram att samverka för att skapa attraktiva yrkesutbildningar av hög kvalitet.

Granskningen fokuserar på två förutsättningar som identifierats som särskilt centrala för en god samverkan och arbetslivsanknytning; det arbetsplats- förlagda lärandet (apl) och det lokala programrådet.

Dessutom granskas hur valet av programfördjupningskurser går till. Dessa kurser ska ge elevernas utbildning djup och kvalitet som en bra grund för etablering på arbetsmarknaden.

Det övergripande syftet med granskningen är att identifiera utvecklings- områden och goda exempel inom området arbetslivsanknytning på yrkesprogram och på så sätt bidra till en högre kvalitet i elevernas utbildning så att de blir anställningsbara eller kan etablera sig i programmets yrkesområden genom eget företagande.

Granskningens tre huvudfrågor är:

1. Har yrkesprogrammet en organiserad samverkan med det lokala arbetslivet?
2. Får eleverna läsa kurser inom programfördjupningen som är utvecklade i samråd med det lokala arbetslivet och med hänsyn till utbildningens mål?

3. Är innehållet i elevernas apl sammansatt i samråd med det lokala arbetslivet och på ett sätt som bäst gynnar elevens utveckling mot ett relevant yrkeskunnande?

Resultat

I följande avsnitt redovisar Skolinspektionen granskningens resultat för inriktningen kök och servering på restaurang- och livsmedelsprogrammet på Elof Lindälvs gymnasium.

1. Har yrkesprogrammet en organiserad samverkan med det lokala arbetslivet?

Med organiserad samverkan avses i denna granskning att det finns ett aktivt och regelbundet forum för samverkan mellan skolan och det lokala arbetslivet i form av ett programråd eller jämförbart forum. På programrådets möten kan exempelvis frågor om utbildningens kvalitet och aktualitet, utvecklingen och uppföljningen av elevernas yrkeskunnande och frågor kring det arbetsplatsförlagda lärandet diskuteras. Representanter för det lokala arbetslivet, lärare och elever behöver vara representerade på programrådet. Här granskas även om skolan har annan organiserad samverkan med arbetslivet i syfte att stärka utbildningens kvalitet. Utveckling av samverkan mellan skolan och det lokala arbetslivet bör också vara en del av skolans systematiska kvalitetsarbete.

I gymnasieförordningen (2010:2039) 1 kap. 8§ anges att det ska finnas lokala programråd för yrkesprogrammen i gymnasieskolan för samverkan mellan skola och arbetsliv.

När Skolinspektionen besökte skolan i februari fanns inget programråd för restaurang- och livsmedelsprogrammet (RL) och det har inte heller funnits något fungerande programråd de senaste åren. Däremot framkom det i intervjuer med såväl lärare, handledare som rektorn att det nu pågår arbete för att starta upp ett programråd. Det första mötet är planerat att äga rum i mars 2016. Skolan har skickat ut inbjudan till representanter för branschen. Av inbjudan framgår att syftet med programrådet bland annat är att hjälpa skolan med frågor som berör elevernas apl samt att bidra till utbildningens utveckling. Det framgår även av dagordningen att det är frågor inom dessa områden som kommer att behandlas på det kommande mötet. I samband med att Skolinspektionen har kommunicerat delar av denna verksamhetsrapport med rektorn framkom att det första programrådet för RL nu har ägt rum och att nästa möte är inplanerat till höstterminen 2016.

Rektorn, lärarna och handledare uppger att det finns ett intresse för ett programråd där man tillsammans har möjlighet att diskutera olika frågor som berör utbildningen på RL. Samtliga menar att intresset alltid har funnits men att det har varit svårt att hitta tider som passar de yrkesverksamma i branschen. Handledare menar dock att intresset för ett fungerande forum har vuxit och att engagemanget att bidra till programmets

utveckling känns än mer relevant för branschen då det råder brist på arbetskraft inom branschen.

Även om skolan, vid Skolinspektionens besök, inte har något programråd pågår det arbete inom lärararbetslaget för att knyta branschen närmare utbildningen. Bland annat har skolan knutit kontakter med en branschföreträdare för att de tillsammans ska diskutera hur skolans val av programfördjupningskurser eventuellt ska kunna förändras för att möta såväl branschens behov som att göra utbildningen mer attraktiv för eleverna.

Andra insatser som skolan gör i samverkan med det lokala arbetslivet för att stärka utbildningens kvalitet är att de tillsammans med Munsänkarna har utvecklat kursen "mat och dryck i kombination". Ytterligare kvalitetshöjande inslag i utbildningen för att eleverna ska få anknytning till och kännedom om branschen är bland annat att de åker på studiebesök med eleverna och att de bjuder in branschföreträdare till skolan. Finns det intresse hos eleverna deltar de även i olika slags tävlingar och event.

Rektorn och lärare uppger att programmets utvecklingsarbete till stora delar berör elevernas apl. Bland annat har programmets apl-samordnare gått på en apl-utvecklarutbildning i Skolverkets regi. Utbildningen har lett till att lärarna har förtydligat skolans informationsmaterial vad som förväntas av handledaren och vad skolan förväntar sig att elever ska kunna utveckla under apl.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att RL har vissa samverkansformer med branschen, men behöver även se till att det programråd som nu håller på att ta form blir ett stabilt och långsiktigt forum för gemensamma diskussioner om utbildningens genomförande och utveckling. Skolinspektionen bedömer vidare att det finns goda förutsättningar för att detta arbete ska lyckas då det både från skolans och branschens sida finns ett intresse och idéer för ett fungerande programråd. Ett första programråd har även genomförts efter Skolinspektionens besök på skolan. Även det påbörjade samarbetet med branschen kring en eventuell förändring av programmets fördjupningskurser ser Skolinspektionen positivt på.

2. Får eleverna läsa kurser inom programfördjupningen som är utvecklade i samråd med det lokala arbetslivet och med hänsyn till utbildningens mål?

Programfördjupningen syftar till att ge yrkesutbildningen djup och kvalitet för att stärka elevernas yrkeskompetens och därmed ge dem goda förutsättningar för framtida arbete. Vilka kurser som ska ingå i programfördjupningen ska beslutas lokalt, inom de ramar som Skolverket föreskrivit. Inför beslut om kurser, och för frågor gällande innehållet i de kurser som väljs ut, är det viktigt med samråd med det lokala arbetslivet. I detta samråd bör även elevernas synpunkter beaktas. Valet av programfördjupningskurser behöver följas upp och i förekommande fall förändras så att det möter elevernas och arbetslivets behov.

I gymnasieförordningen (2010:2039) 4 kap. 6§ anges att huvudmannen ska besluta om vilka kurser som ska erbjudas som programfördjupning, utifrån de föreskrifter som Skolverket meddelat.

Skolverket har tillsammans med det nationella programrådet utarbetat förslag på programfördjupningspaket utifrån de olika yrkesutgångarna på RL. På Elof Lindälvs gymnasium har programmet valt att inte följa Skolverkets förslag. Lärarna uppger att de programfördjupningskurser som finns på RL är beslutade utifrån att lärarna har gjort bedömningen att det är de kurser som eleverna bäst behöver för att kunna arbeta inom kök eller servering. Lärarna uppger att även om det inte har funnits något fungerande programråd där fördjupningskurserna har diskuterats strukturerat, förs samtal med branschen i samband med elevernas apl. Då försöker lärarna fånga upp branschens synpunkter på utbildningen.

Lärarna och rektorn uppger att vissa justeringar av skolans programfördjupningskurser har gjorts över tid. Dessa justeringar har i första hand genomförts för att utbildningen ska bli mer attraktiv för eleverna. Det framgår även av lärarintervjun att lärarna har tagit initiativ till ett samarbete med branschen för att eventuellt göra förändringar i urvalet av programfördjupningskurserna.

Av elevintervjuer framgår att de inte har deltagit i några samtal kring programfördjupningskurserna. Eleverna har inte kännedom om att det finns möjligheter för huvudmannen och skolan att själva bestämma vilka kurser som ska ingå i programfördjupningen. De menar att de kurser som ges är viktiga men att de samtidigt upplever att de skulle behöva djupare kunskaper om specialkost. Även i intervju med handledare framkommer att det vore önskvärt med mer kunskaper inom specialkost då branschen märker att andelen kunder som efterfrågar detta ökar. Ett forum där dessa förslag på kvalitetshöjande förändringar av programmet kan lyftas är till exempel det lokala programrådet.

Skolinspektionen ser positivt på det initierande samarbetet med branschen som skolan har tagit i samband med uppstart av programråd och andra kontakter som har tagits i syfte att diskutera utbildningens upplägg. Skolinspektionen vill även framhålla vikten av att elevernas synpunkter på utbildningen tas till vara på exempelvis programrådet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att huvudmannen och skolan kan utveckla sitt arbete med att efterfråga elevernas och det lokala arbetslivets representanter huruvida urvalet av programfördjupningskurser gagnar elevernas möjligheter till att efter examen ha de kunskaper som krävs för att arbeta inom restaurang- och livsmedelssektorn både nu och i framtiden.

3. Är innehållet i elevernas apl sammansatt i samråd med det lokala arbetslivet och på ett sätt som bäst gynnar elevens utveckling mot ett relevant yrkeskunnande?

För att säkerställa att den arbetsplatsförlagda delen av elevernas utbildning (apl) är av högsta möjliga kvalitet behöver skolan samråda med det lokala arbetslivet angående val av lämpliga apl-platser och vilka delar av elevernas utbildning som arbetsplatserna kan ta ansvar för. Detta förutsätter att handledare och deltagare i programråd har tillräcklig kunskap om programmets struktur och kurser. Arbetslivet kan också på olika sätt bidra till att lärare och elever får tillgång till det senaste inom branschen.

Vidare behöver skolan ha system för att anpassa apl till enskilda elevers behov och att på ett systematiskt sätt följa upp varje elevs lärande på arbetsplatsen. I allt detta är handledarnas kompetens av avgörande betydelse, varför olika former av handledar- utbildning är av stor vikt.

Av läroplan för gymnasieskolan (21011:144) 2.4 framgår att gymnasieskolan ska samverka med bland annat arbetslivet för att eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet. Det är särskilt viktigt att skolan samarbetar med arbetslivet om yrkes- utbildningen.

God tillgång till bra apl-platser

Restaurang- och livsmedelsprogrammet har tillgång till ett stort antal apl-platser både lokalt i Kungsbacka och i dess geografiska närhet. Om det finns intresse bland eleverna finns det även möjlighet att ha apl-perioder på andra orter i Sverige och utomlands. Skolan har bland annat ett väl etablerat samarbete med en researrangör.

I samband med att en arbetsplats antingen blir kontaktad av skolan, eller att arbetsplatsen själv kontaktar skolan för att visa sitt intresse av att ta emot elever, gör skolan antingen ett besök eller har telefonkontakt med företaget. Detta gör skolan dels för att informera arbetsplatsen vad skolan förväntar sig av arbetsplatsen och handledaren, dels för att säkerställa att platsen är lämplig. Arbetsplatsens lämplighet bedöms utifrån att eleverna ges möjlighet att utföra de arbetsmoment som är kopplade till den aktuella kursen samt att det finns tillgång till handledare. Lärarna ger exempel på arbetsplatser som inte har kunnat leva upp till dessa krav och därför inte kommit i fråga för apl eller där skolan har avslutat samarbetet.

Strukturerade förberedelser inför elevernas apl

Av samtliga intervjuer framkommer att elever och lärare har en dialog inför apl så att eleverna ges möjlighet att påverka vilken arbetsplats de hamnar på. Lärarna framhåller vikten av att eleverna ges möjlighet att pröva på olika slags utmaningar både utifrån elevens egna intressen och behov samt utifrån elevens möjlighet att bredda sina arbetslivserfarenheter och kunskapsutveckling. Lärarna menar att de känner sina elever och handledare så väl att de kan matcha rätt elev till rätt arbetsplats. Elever bekräftar att lärarna såväl uppmanar som avråder enskilda elever till att välja en viss apl-plats. Även handledare instämmer i detta och kan ge exempel på att de ibland har fått särskilda

instruktioner från skolan rörande enskilda elever så att elevens apl ska falla väl ut. Eleverna uppger att de har fått tydlig information från skolan att om inte arbetsplatsen lever upp till förväntningarna finns det alltid möjlighet att byta apl-plats.

I samband med att en elev påbörjar sin apl på en arbetsplats har eleven med sig informationsmaterial till handledaren. Materialet innehåller bland annat information om vilka arbetsmoment som skolan förväntar sig att handledaren ska följa upp samt ett bedömningsunderlag som handledaren ska fylla i i slutet av apl-perioden.

Behov av att utveckla lärarnas besök under apl

Bedömningsunderlaget som eleven har med sig till sin apl-plats är även tänkt att användas vid trepartssamtal mellan elev, lärare och handledare. Av intervjuer med såväl lärare, elever som handledare framkommer dock att trepartssamtal inte alltid genomförs. Anledningarna till uteblivna trepartssamtal uppges vara tidsbrist eller att lärare från skolan kommer ut till arbetsplatsen vid tillfällena då eleven inte är där. Lärare uppger att när detta inträffar har skolan alltid en kontakt med handledaren för att stämma av elevens utförda arbetsuppgifter. Av elevintervjuer framkommer dock att eleverna inte alltid vet om att det informationsutbytet mellan skolan och arbetsplats äger rum. Detta bidrar till att elever funderar kring skolans kännedom om den kunskapsutveckling som sker under apl. Trepartssamtalen är viktiga för eleverna eftersom de får en återkoppling på vad arbetsplatsen bedömer att eleven har utvecklat och behöver utveckla för att nå än bättre resultat. Ibland kan målen för en apl-period skilja sig åt utifrån de olika perspektiven skola, elev och handledare. Trepartssamtalen är därför ett viktigt tillfälle för skolan att tydliggöra målen för utbildningen och att apl är en del av utbildningen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan till stora delar ser till att eleverna får en apl som gynnar deras utveckling mot ett relevant yrkeskunnande. Skolan behöver dock utveckla rutinerna för besöken så att trepartssamtal kan genomföras.

Fakta om granskningen

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av arbetslivsanknytning på yrkesprogram under våren 2016. Granskningen vid restaurang- och livsmedelsprogrammet på Elof Lindälvs gymnasium i Kungsbacka kommun ingår i denna granskning.

Elof Lindälvs gymnasium besöktes den 11–12 februari 2016 därefter gjordes även vissa intervjuer via telefon. Ansvariga inspektörer har undervisningsrådet Malin Lundquist och utredare Sarah Vinterlycka varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av arbetslivsanknytning på yrkesprogram genomförs i ytterligare sju kommunala skolor och sju skolor med fristående huvudman. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport som är planerad till juni 2016. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Elof Lindälvs gymnasium

Elof Lindälvs gymnasium i Kungsbacka kommun är en kommunal gymnasieskola som erbjuder 10 nationella program. På skolan finns även gymnasiesärskola. Skolan har ungefär 1 500 elever. Skolan är indelad i fem skolenheter som var och en leds av en rektor.

I denna granskning av arbetslivsanknytning på yrkesprogram på Elof Lindälvs gymnasium har Skolinspektionen valt att granska restaurang- och livsmedelsprogrammet inriktning kök och servering. Inriktning kök och servering är den enda av tre inriktningar som skolan erbjuder. Sammanlagt är det 63 elever som läser på programmet.

Metod och material

Granskningen av arbetslivsanknytning på yrkesprogram genomförs på 15 gymnasieskolor, åtta kommunala skolor och sju skolor med enskild huvudman. På varje skola granskas antingen hantverksprogrammet eller restaurang- och livsmedelsprogrammet. I de fall utbildningen erbjuder flera inriktningar granskas den största inriktningen, utifrån antalet elever.

Granskningen genomförs till största delen genom intervjuer. Både elever, yrkeslärare, ansvarig rektor på det utvalda programmet intervjuas om utbildningens programfördjupning och om organisationen, innehållet och uppföljningen av det arbetsplatsförlagda lärandet. Även elevernas handledare och arbetslivets representanter i det lokala programrådet intervjuas om detta. Dessutom utgör skolans dokumentation av samverkan med arbetslivet en grund för granskningen.